

Sodamer terület (Pilisborosjenő 091/2-13 hrsz.) 2022-es éves beszámolója

Kedves Tulajdonos,

a Pilisborosjenő 091/2-13 hrsz. területek kezelésével kapcsolatos tapasztalatokat szeretném megosztani Önnel. Az éves beszámoló célja, hogy bemutassam Önnek a területén végzett műveleteket, nehézségeket, és jövőbeni kívánatos célokat, hogy együttműködésünk gördülékeny legyen, és időben tudjuk egymásnak jelezni, ha céljaink valahol eltérnek.

Előzmények

2021 áprilisában keresett meg Szalai Péter, hogy az addig általa kezelt Pilisborosjenői 091/2-13 hrsz. terület - régi nevén *Sodamer* (svábosan ejtve: "szaudama") - kezelését nem venném-e át tőle. A felkérést elvállaltam, de nem volt egyszerű döntés. Egyrészt mellette szót, hogy 1) felsőfokú mezőgazdasági végzettségem van (Környezetgazdálkodási agrármérnök BSc., és Növényorvos MSc.) és itt további mezőgazdasági gyakorlatot szerezhethetnék, 2) régóta foglalkoztat a gazdálkodás, és nem titkolt távlati célom egy gyümölcsös létrehozása őshonos gyümölcsfajtákból, amihez jó induló, ha a helyi gazdálkodási

körülményeket megismerem, valamint 3) helyi lakosként a környezetem ökológiai fejlesztése, határozott célom volt mindig is. Azonban ellene szólt, hogy ezzel sok munkát és felelősséget vállalok magamra, miközben családapaként és két munkahelyen egyaránt helyt kell állnom. Végül is elvállaltam, azzal a szándékkal, hogy ahogy a gazdálkodásba belejövök, és a célok is kikristályosodnak fokozatosan kerül majd ez az előtérbe, míg más munkáimat esetleg csökkentem.

Abban az évben a terület 11 tulajdonosa közöl, akit elértem telefonon, jeleztem, hogy amennyiben nincs kifogása ellene, a területet én kezelem a jövőben, a mezőgazdasági kultúrállapotot fenntartva. Akkor szóbeli beleegyezést kaptam, mindenkitől, hogy a jelenlegi gyakorlatot folytathatom, fejleszthetem és a területeket kezelhetem. 2022 év elején Pilisborosjenő Önkormányzatával, mint az egyik hrsz. tulajdonosával földhasznóbérlési szerződést is kötöttem.

Ismereteim szerint a *Sodamer* régebben nadrágszjij parcellákra osztott vegyes művelésű terület volt, melyet pilisborosjenői családok műveltek. Idős emberek beszámolója alapján tudom, hogy a családok maguk számára élelmiszert, és az állatok számára szemes és szálas takarmányt állítottak elő. Tehát kukoricát, búzát, más gabonákat és burgonyát termesztettek, lucerna- és rétiszenát kaszáltak a területről, de a parcellákat öreg gyümölcsfák és gyümölcsTERMŐ bokrok színesítették. A terület később a TSZ kezelésében egyöntetű szántófölddé alakult, majd magánszemélyek és agrárvállalkozások tartották fent a szántóföldi művelést a területen. A *Sodamer* a tulajdoni lapokon továbbra is szántóföld besorolása, de mikorra átvettem a terület kezelését (2021-ben) a mezőgazdasági (MEPAR) besorolása már „nem-érzékeny **gyep**” volt, mivel hosszú ideje borítja állandóan gyep. Ennek megfelelően mezőgazdasági értéke csökkent a korábbi szántóföldi műveléshez képest, azonban társadalmi és környezeti (természeti) hatásai messze pozitívabbak.

Beszámoló 2022

Az alábbiakban szeretném bemutatni a *Sodamer*-en 2022-ben elvégzett műveleteket, a felmerülő problémákat a célkitűzéseimet és jövőbeli terveket:

Művelés, kaszálás, szénakészítés: Általános célom a terület kezelésével 2021 óta, hogy a kultúrállapotot a helyes mezőgazdasági gyakorlat betartásával fenntartsam. Ez már önmagában előny és érték lehet a tulajdonosok számára, hiszen területük folyamatosan megközelíthető és művelésre alkalmas lesz, arról mezőgazdasági termékek lehozatala lehetséges marad. Továbbá a költséges kezelési és fenntartási munkálatoktól is mentesülnek. A terület jelenlegi adekvát művelési módja: a kaszálás. Az ország - és akár a település - szerencsésebb, csapadékban vagy talajvízben jobban ellátott részein egy kaszálóról évente többször is szénát hordhatunk le. A *Sodamer* azonban egy sekély termőrétegű, köves, száraz fekvésű terület, így itt évente egyszeri szénakészítés az utóbbi évek gyakorlata. Ennek megfelelően 2022-ben egy alkalommal történt kaszálás és széna készítés június hónapban (ahogy 2021-ben is) és később a gyomosodás, és cserjésedés megelőzése érdekében egy tisztító kaszálást is végeztem. A szénakészítéshez helyi gazdálkodók, traktorosok segítségét kértem bérmunkában, a tisztító kaszálást magam végeztem, kölcsön traktorral. Az előállított szénát (ahogy ez 2021-ben is történt) helyi vagy környékbeli állattartóknak értékesítettem. Az ebből származó bevétel fedezte a bérmunka költségeit. Érdemi profit nem keletkezett.

A következő években a cél, hogy a területen a jó mezőgazdasági gyakorlat folytatása, és a kultúrállapot fennmaradjon. Azonban általános cél a jelenlegi gyakorlat megőrzésén túl a gyep természetességének

növelése (diverzitás, borítás, növényösszetétel), és a terület művelésének elindulása a bio vagy regeneratív gazdálkodás irányába. Terveim szerint 2023-ban is egy alkalommal történik majd kaszálás és bálázás. A bálákat idén is helyben, és a környéken tervezem értékesíteni, elsősorban helyi állattartók számára. Az ebből származó bevételt továbbra is a területek fenntartására költöm. Az nyár végi/őszi tisztító kaszálást is tervezem elvégezni, ahol szükséges. Amennyiben a terület fűhozama ezt indokolja (nem elég egy második kaszáláshoz, de sok a teleléshez), a nyár második felében kisléptékben helyi állattartók állatainak (ló) időszakos legeltetését is kilátásba helyezem.

Itt tartom fontosnak megjegyezni, hogy távlati célként folyamatosan a szemem előtt lebeg egy - az ökoszisztéma szolgáltatásokat jól használó, fenntartható, őshonos gyümölcsfajtákból összeállított - **gyümölcsös** létrehozása, mely ötvözi a közösségi, természeti és gazdasági célokat, valamint a modern és a tradicionális művelési módokat egyaránt. Erről szívesen mesélek többet bármikor, ezen beszámolóban azonban annyit tartok fontosnak megemlíteni, hogy ezen célom rendületlen, de ennek megvalósítását nem feltétlenül ezen a területen tervezem. Azonban, ha az elkövetkező néhány évben a jó együttműködés alapján több tulajdonos is úgy dönt, hogy lehetőséget ad ennek a gyümölcsösnek a megvalósítására, úgy szívesen fordítom a művelés módját ilyen irányba.

Tápanyag gazdálkodás: A talaj itt humuszban szegény, de a terület termőképességét ettől függetlenül lehet javítani. Műtrágya, vagy más szintetikus terméknövelő anyag kijuttatása nem történt, azok egyéb környezeti szempontból kedvezőtlen hatásai miatt ezt nem is tervezem. A tisztító kaszálással mulcsozni, az állati trágya kijuttatásával, vagy a területen legelő állatokkal (akár vadállomány), vízmegtartó megoldásokkal, a kaszálás megfelelő időzítésével, vagy pillangós virágú növényekkel javítani lehet a terület termőképességét.

A tápanyag-ellátottságot javító fenti intézkedések közül többet tervezek is alkalmazni a jövőben. 2023-ban azt fogom alkalmazni ezek közül, amit az időjárási viszonyok, és gazdálkodási körülmények megengednek, vagy indokolnak. Amennyiben a részleges legeltetés létrejön, az javíthatja a terület tápanyag és szervesanyag ellátottságát. A pillangós virágú és mélyen gyökerező növények elterjedését is szolgáló beavatkozásokat továbbra is tervezek alkalmazni.

Fajgazdag, természetes gyeplétrehozása: A terület értékes természeti területekkel (Nemzeti Park, Natura 2000) körülvett, mégis másodlagos gyeplétrehozás, mivel a gyeplétrehozó növényfajok még nem tudtak kellően megtelepedni. A munkák megfelelő ütemezésével, módjával és felülvizsgálattal elősegítettem a terület természetes(ebb) gyeplétrehozását, mely termőképességében nem gyengébb a jelenleginél (sőt), de a fajok sokszínűsége az időjárási szélsőségeknek való ellenálló képességét is tudja növelni. Továbbá egy változatos növény fajokkal tarkított stabil életközösség kialakítása, segíti a rovar- (pl. méhek), vad- és madárvilág is. Egy nem "beállt" gyeplétrehozás komoly problémát jelenthet, hogy inváziós növényfajok (pl. aranyvessző) és káros gyomok (pl. parlagfű) jelennek meg. Ezek ellen célzottan lehet védekezni, vagy a természetesség irányába segíteni a gyeplétrehozást, amelyben ezek a nem kívánatos növényfajok kevésbé tudnak megtelepedni. Ezügyben szakértőkkel, botanikusokkal és természetvédőkkel is egyeztettem. A terület általános biodiverzitásának növelését is célul tűztem ki, mely kapcsán a növényvilágon túl az állatvilág sokszínűségét is támogató eljárásokat kezdtem el, mint pl. ülfák („T-fák”) kihelyezése ragadozómadarak számára, illetve a kaszálásnál búvósávokat hagytam fent a madarak, apróvadak, hullók és ízeltlábú állatok számára.

A természetes(ebb) gyepé válás egy hosszú folyamat, folyamatos megfelelő beavatkozásokkal lehet ezt elérni, így az ezt elősegítő módszereket továbbra is tervezem alkalmazni. Az inváziós növényfajok és veszélyes gyomok megtelepedését és felszaporodását folyamatosan fogom kontrollálni, de végleges megoldást, csak a természetes(ebb) gyep - szaknyelven úgy mondott "záródott gyep" - elérése jelenti majd. Ebből a szempontból különösen a vaddisznó túsókra kell odafigyelnem (lásd: Vaddisznó kártétel c. rész). Az élővilág megőrzéséhez, és növeléséhez valamilyen mértékben fák és háziállatok megjelenése is szükséges. Néhány árnyat adó fa, vagy időszakosan legelő kevés állat jelentősen növelhetné a terület biodiverzitását: ezek bevezetése a területre középtávú célom.

Vaddisznó kártétel: A terület előnye, hogy értékes természeti környezet veszi körül, azonban ez némi hátránnyal is jár. A környékben felszaporodott, és az urbanizáció révén beszűkült élőhellyel rendelkező vadállomány táplálkozás céljából rendszeresen látogatja a területet. A nyulak, őzek, fácánok és dúvadak érzékelhető károkat nem okoznak a gyepben (sőt!) - bár jelenlétük bizonyos - azonban a vaddisznók túsúkkal mély gödröket hoznak létre. Kártételük olyan mértékű, hogy 2022 telén akár a terület 20%-a is érintett, egyes részeken azonban a 80% fölötti kár is érzékelhető. Fő probléma ezzel, hogy a mély gödrök a traktort és a művelőeszközöket (pl. kasza, rendsodró, bálázó, stb.) tönkre tehetik, a szénakészítésre alkalmas fű a károsított területről eltűnik, a szabaddá vált talajfelszínen megjelenhetnek az invázós- és káros gyomnövények (pl. parlagfű). Utóbbi további kezelést és költséges beavatkozást igényel.

A 2023-as szezon elején tehát a vaddisznó túsókat munkagéppel el kell dolgozni, hogy a lyukak megszűnjenek, vagy legalább lankásodjanak, és a jövőben minimalizálni kell a kártételüket. Az elmunkálás következtében a további művelés lehetővé válik. Az év során pedig figyelni fogom, hogy a szabad talajfelszínen megjelenő invazív-, vagy gyomnövények nem okoznak-e gondot. A jövőben azonban valamilyen módon mérsékelni kell a kártételt, mert különben ez folyamatos extra költséget fog jelenteni. Ez ügyben már felvettem a kapcsolatot a helyi vadásztársasággal, hogy megfelelő megoldást találjunk.

Társadalmi funkciók: A területet egyre többen használják sétálásra, kutyasétáltatásra, lovaglásra, gombászásra vagy papírsárkány reptetésre. Még 2021-ben a Szelavi fesztivált és a House Piknik rendezvényt is itt tartották meg. Nem célom, hogy a helyiek és az idelátogató turisták ki legyenek zárva a területről. Amíg a gazdálkodást és a mezőgazdasági állapot fenntartását nem hátráltatják, addig még jó érzéssel is tölt el - és töltheti el a terület tulajdonosait is - hogy az emberek ide járnak kikapcsolódni. Ezek kapcsán persze felmerül némi extra munka, hiszen főként a tavaszi és nyári időszakban két-három hetente jártam ki szemetet szedni. Idővel néhány szemeteszákot is kihelyeztem, melyeket havonta ürítettem.

A következő évben sem tervezem a területen szabadidejüket töltők kizárását vagy korlátozását, amíg az a gazdálkodást, vagy a kultúrallapot fenntartását nem nehezíti jelentős mértékben. Azonban a szemétképződés mérséklését mindenképpen tervezem (pl. figyelemfelhívó táblákkal, és néhány szemétyűjtő zsák kihelyezésével). A rendezettséget pedig a szemétszedés gyakorlatának folytatásával tervezem fenntartani. 2023-ra egyelőre nincs ilyen tervben, de helyi kezdeményezésre kisebb létszámú rendezvényeknek is rendelkezésére bocsátom a területet, ha erre érkezik kérés, és a gazdálkodást nem hátráltatja.

Kerítés: A terület korábbi használója akác karókkal vette körül a területet, és drótot feszített ki. Ez esztétikailag ront ugyan a terület értékén, de idővel megértettem, hogy sok - a sorompó ellenére is - erre járó autót visszatart attól, hogy ráhajtson a területre. Azonban ennek karbantartása is folyamatos feladatot

jelent. Illetve időnként szándékos rongálás is történik, ilyenkor, nem csak a reparálás a feladatom, hanem pl. a szétdobált karók és drót összeszedése is, hogy a területen járó emberek és állatok biztonságát, valamint a gépek (pl. traktor) épségét megőrizzem.

A jelenlegi drótkerítés és karók több helyen rossz állapotúak, így ezeket egyes részeken tervezem megszüntetni, illetve ahol lehet, ott reparálással tervezem javítani az állapotát. Hosszútávon (azaz nem 2023-ban, hanem az elkövetkező évben) a jelenlegi kerítés teljes megszüntetése elkerülhetetlen, de valamilyen kiváltó szükséges 1) az autóforgalom kívül tartásának 2) a vadkár mérséklésének és 3) az időszakosan legelő állatok belül tartásának és védelmének (amennyiben erre helyi állattartók igényt tartanak) érdekében. Rövidtávon megoldás lehet a villanypásztor, középtávon a vadháló, vagy az esztétikusabb és tájba illő fa karám/kerítés ezekre, de hosszútávú és környezeti szempontból a legkedvezőbb megoldás az élősövény létrehozása lenne. Ezek akár kombinálhatóak is: élősövény veszi körül a területet, míg a szakaszos legeltetést villanypásztorral oldjuk meg. Az élősövény alacsony fenntartási költsége mellett, esztétikus és tájba illő, továbbá kutatások százai mutatnak rá arra, hogy ezek hatása rendkívül pozitív az élővilág és a mikroklíma számára.

Anyagi ráfordítás és bevétel: A terület bér munkában való művelése költséges, hektáronként sok tízezer forint. Emellett a területen a szemétszedés, a szétdobált karók összeszedése, a talajból kiforgó kövek elvitele, a kerítés rendben tartása, a vaddisznó túrások elmunkálása, a terület művelés előtti felmérése, és a munkálatok alatt a felügyelet, valamint az utómunkálatok, a bálák elszállítása mind-mind időigényes feladatok. A befektetett időmet költségként nem számolva, a gazdálkodás jelenlegi formája éppen csak hogy nem veszteséges. Erre erősített rá az is, hogy a 2022-es extrém aszály miatt még a 2021-es évhez képest 75%-kal kevesebb bálát tudtam előállítani, a ráfordított munka és idő nem változott, költségek viszont még csak meg is nőttek. A ráfordított időmön túl eddig a terület fejlesztésébe nem tudtam nagyobb pénzt befektetni a családi költségvetésből. Azonban, ha a területek használatából lehetőségem lesz további bevételeket szerezni (pl. megkötött földhaszonbérlet esetén területalapú támogatás), azokat a terület fejlesztésére tudom visszaforgatni, melyeket fentebb részben bemutattam.

Ezért 2023-as év fő prioritása - a megfelelő művelés és a terület rendben tartása mellett - valamennyi tulajdonossal földhaszonbérleti szerződést kötni, hogy az illetékesség egyértelmű legyen (vállalva ezzel a felelősséget), és a területalapú támogatást igénybe tudjam venni. De tervek szerint az így bejövő remélt bevételt nem a saját profitomként értelmezem, hanem a terület *fejlesztésére* fordítható összegként. **Fontos, hogy a terület fejlesztése ökológiai, természetvédelmi, közösségi, esztétikai és mezőgazdasági szempontból értelmezendő, nem egyéb ingatlan spekulációként!**

A fent leírtakat a dokumentum végén egy táblázaton is összefoglaltam.

Remélem, hogy a jövőbeni együttműködésünk is gördülékeny, kölcsönösen előnyös és baráti lesz! Bármilyen kérdéssel keressen meg bátran!

Üdvözlettel,

Bihaly Áron

Kelt.: Pilisborosjenő 2023.02.28.

	művelet	2021-ben megvalósult	2022-ben megvalósult	2023-ban tervezett	távlati tervek
Művelés, kaszálás, szénakészítés	kaszálás, széna készítés	egy alkalommal júniusban	egy alkalommal júniusban	egy alkalommal	évi egy alkalommal
	tisztító kaszálás	teljes területen	részlegesen	növényzet állapotától függően	növényzet állapotától függően
Tápanyag gazdálkodás:	talaj szerkezet és tápanyag javítás	tisztító kaszálással mulcsozás, nincs műtrágya	eddigieken felül: pillangós növények terjesztése, nincs műtrágya	a korábban is alkalmazott módszerek	eddigiek kiegészítve állati trágya kijuttatásával
	legeltetés	nem volt	nem volt	esetleg időszakosan	időszakosan
Fajgazdag, természetes gyep létrehozása:	inváziós növények és veszélyes gyomok visszaszorítása	zárt gyep kialakításának elősegítése: kaszálás, tisztítókaszálás, stb.	zárt gyep kialakításának elősegítése: kaszálás, tisztítókaszálás, stb.	zárt gyep kialakításának elősegítése: kaszálás, tisztítókaszálás, stb.	zárt gyep kialakításának elősegítése: eddigieken felül időszakos legeltetés, felülvetés
	általános biodiverzitás növelés	kaszálás időzítése, bűvósávok hagyása	kaszálás időzítése, ülfák kihelyezése, virágos növények terjesztése	kaszálás időzítése, bűvósávok hagyása, virágos növények terjesztése	Fásszárú növények, legelő állatok, felülvetés, élősövény, bűvósávok
Vaddisznó kártétel:	vaddisznó túrások elegyengetése	kézi kapával	kézi kapával	gépi munkával	a vadkár megelőzése, mérséklése
Társadalmi funkciók:	közösségi használat (kutyasétáltatás, stb.)	megengedett	megengedett	megengedett	amíg a gazdálkodási célt nem hátráltatja: megengedett
	hulladékmentesítés (szemétszedés)	rendszeresen	rendszeresen	rendszeresen	a szemétképződés megelőzése
	rendezvények helyszíne	volt	nem volt	lehetőség megvan, még nincs tervben	amíg a gazdálkodási célt nem hátráltatja: megengedett
Kerítés	kerítés karbantartása	karbantartás	karbantartás	részben karbantartás, részben megszüntetés, részben kiváltás	kiváltás pl. élősövennyel
Anyagi ráfordítás és bevétel:	szénabála értékesítés	helyi állattartóknak	helyi és környékbeli állattartóknak	helyi állattartóknak és kertművelőknek	helyi állattartóknak és kertészeknek, saját állatoknak
	földhaszonbérleti szerződés	kezdemenyezés egyes tulajdonosok felé	szerződésszerződés kötés az Önkormányzattal	szerződésszerződés kötés valamennyi tulajdonossal	bejegyzett földhasználóként művelni a területet
	egyéb bevételek, melyek a terület fejlesztésére fordíthatóak	nem volt	nem volt	terület alapú támogatás	biogazdálkodás, bérlegeltetés, állattartás, gyümölcsfák, helyi rendezvények